

Vári Attila

Isten báránya

Én olyan kicsi voltam, hogy még azért is a kis székre kellett állnom, hogy gyűlölködni tudjak.

És ez nem vicc.

Felálltam a sámlira és akkor szinte szembe is tudtam volna köpni azt a tróger fényképészt, de ő meglökött, s így a nyálam végigcsorgott a képen, az ingemen, s mert éppen málnát ettem, anya azt hitte, hogy vért lát, s akkor nekiesett a nagyítással házaló csalónak.

Én már hallottam az iskolában, hogy van egy pasas, aki elkéri az igazolványképeket, aztán esküvők és mindenféle családi események fotóiba illeszti azokat az arccokat, amelyek soha sem néztek ki olyan bambán, mint ahogy a kékesre, sárgásra, vagy éppen barnás árnyalatra satírozott képen vigyorogtak. Volt olyan, aki éppen az ilyesmit szerette, de az már túlzás, hogy egy koszos amerikai lapból kimásolt filmjelenetre ráfényképezte a házunkat. A bajuszos férfi feje mellé anyát, és azt kérdezte, hogy mennyit ér.

– Kiszáncád mit fizetne, hogy ne a férje kapja ezt a képet?

És anya éppen azt magyarázta volna, hogy hol találja meg apát, de én kikeltem az ágyból, mumpszos voltam, s gondoltam leköpöm, hogy kapja el a ragadályt, mert azt már tudtam az orvostól, hogy férfiakra nézve ez veszélyes betegség.

De fellökött az a barom. A számból szerteszt fröccsent a málna, s aztán amikor már mindketten a földön feküdtünk, anya rálépett a gégéjére.

– Vért akartál, hát most te is vért köpsz – sziszegte, s én közben felugrottam, de mert tudtam, hogy a szomszédék udvarán ilyenkor a szabadban dolgoznak a kőfaragók, csak a lépcsőig kellett mennem, s onnan hívhattam a segítséget.

Jöttek is.

Szerencsémre az első mindjárt Kálmán volt, mert alig két napja éppen őt akarta átverni egy olyan képpel, amit állítólag a vendéglő udvari vécéjében kapott le, s amelyen ez a hatalmas kőfaragó éppen egy másik emberrel buzizik.

– Eljött az igazság órája. Az ármágedon íme eljőve – mondta a názárenusok sorába tartozó kőfaragó, aki olyan szelíd volt, hogy mi versenyt rendeztünk abból, hogy nekifutásból ki tud úgy fölugrani a nyakára, hogy aztán a vállára is föl tudjon állni.

És Kálmán ezért sem haragudott soha.

– Vigyázz, mert leesel – mondta, ha már fön voltak a vállán. És lesegített minket, de egyetlen egyszer sem haragudott meg.

A fényképészen is csak kacagott, amikor az zsarolni akarta, s behemót vigyorával szemébe nézett.

– Te nagyon elnézted a házszámot – mondta neki, és mindenki látta, hogy fölemeli fél kézzel, aztán a kerítéshez sétál vele, s átrakja pontosan a sövényből levágott nyesedék tetejére.

– Asszony testét sem érintetem, pedig a bűnök kaptárjában még az lenne a legkisebb, ha férjezett hitvesemet gyermekeim anyjává tenném – mondta neki, mert Kálmán úgy fogalmazott, olyan prédikátoros tisztasággal, hogy mindenki tudta róla, misszionárius lesz, és elmegy Jehova tanait hirdetni a katolikus többségű földre. A vendéglőbe is azért ül be, mert meg akarta téríteni a részeges katolikus kántort.

De most anyám miatt kicsit hangosabb és vészjóslóbb volt a szokottnál.

– Nekem most téged meg kell vernem gyermekem – mondta a fényképésznek, s a verést azzal kezdte, hogy módszeresen napfényre segítette az összes filmeket. – Ezekkel nem házalsz többet – mondta kedélyesen, aztán a lépcső feljárójának párkányára tette.

– Remélem tudod, hogy hány főbűn van, mert én most huszonöt imát verek a seggedre, s a különbséget majd vond ki a bűnök számából. Azt majd vissza adhatod, ha lesz hozzá kedved.

Hatalmas lapáttenyerével éppen a huszónötödiket verte, amikor megérkezett apa, s csak a többi kőfaragó emberségén múltott, hogy a nagyító nem halt bele abba, amit a képért kapott.

Apa meglátta a nagyítást a földön. Azt, hogy egy láthatóan első-világháborús őrmesterképű férfi, aki a fényképen ráadásul amolyan csikos és egészsztestre szabott fürdőruhát viselt, az anya lesből lekapott arcképével behelyettesített kövérkés ontarioi kurvával etyepetyél, s ettől elveszítette fejét és akkorát rúgott a zsarolóba, hogy az átesett a korláton, s apa folytatta volna még a virággyásbas is a verést, de a kőfaragók lefogták, s aztán sem Kálmán, sem anya nem hagyta, hogy a virágok között is verje.

– Összetöritek a hibiszkuszokat – mondta anya, de az igazi érv az volt, hogy Kálmán fölnyalabolta a zokogó idiótát, s átvitte a szomszédba, ahol éppen fekete műmárvány sírkövek fényezésén dolgoztak.

Fényképésznünknek kezébe adott egy felébe törött köszörűkövet, s megmutatta, hogy a marószódás vízzel mekkora területet kell egy alkalommal átsikálnia, hogy egyenletes legyen az emlékkő fénye.

– Egy kicsit kilyukad tőle a kezed, de meg lehet szokni – nyugtatta Kálmán a tévelygőt, s amikor az esti fájrónál nem akart bemászni a kutyaóba, pedig minden kőfaragó elmagyarázta neki, hogy a fájrón azt jeleni, hogy vége a munkának, akkor Kálmán kényszerűségből megkötötte kezét és lábát, s a simító pléhet használta kaptafának, hogy be tudja gyúrni fotógénuszt az üresen álló ebszállásra.

Ezt Kálmán mondta így.

Ebszállás és fotógénuszt.

És ez volt az első nap.

Nekem ugyan megtiltotta, hogy leköpjem, pedig akkor félherélet lehetett volna csinálni belőle, mert ha elkapja felnőtt létére a dagadványt, akkor már soha sem csinált volna senkinek gyermeket, de Kálmán lebeszélte róla, azt mondta, hogy az ilyennek elég büntetés a munka és az, hogy nem hagyta elszelelni. Másnap és harmadnap is dolgoztatta, s hallottuk, ahogy azon az isteni csenddel megáldott hangján azt kérdezi:

– Szereted a csirkepörköltet? Mert mi krisztus tanainak názárenusai, csak zöldségeket eszünk.

És elejébe tette a zöldhagymát és retket, a kovásztalan kenyeret és aludt tejet.

Fotógénuszt pedig evett, mert éhes volt, s este kinyalta a nyers zöldborsóból készített, fokhagymával és borsmentával ízesített főzelék utánzat edényének alját is.

– Ma még megkötözlek, de holnap majd elérkezik a felolvasás harmadik napja, s akkor isten csodát művel veled. Olyan leszel, mint Mózes könyvének járomlatlan tehéntinója, amelyet áldozatba adhat az ember, ha a bírák azt ítélik, hogy az ő városához közeli földön

találták hulláját annak a megöltnek, ki ismeretlen, de nem maradhat bosszulatlan. Áldott leszel és jámbor, mint az anyja csecset szopó bornyú. Mert az ige csodát tész. Ámen – mondta Kálmán, s a Fotógéniusz már azt sem tudta, hogy az ebszállás, a kötelek, vagy éppen a prédikátor a veszélyesebb, aki hatalmas nagyító alatt tartotta bibliáját, s munka közben minden válogatás nélkül onnan olvasott fel, ahová a csiszológép szele lapozta a könyvet.

És olvasta a verseket. Kiolvassa a számokat is, mintha azok is részei lennének a szent szövegnek.

És a géniusz nem tudta, hogy az a munka, amelyen éppen dolgoztak, nem is igazi megrendelés.

Ezekre a kövekre Kálmán olyasmit jegyzett, hogy a „szeretet”, meg olyanokat, hogy „feltámadás”, de nem is igazi sírkövek voltak. Ezek voltak az ő mérföldkövei, mert azt tervezte, hogy hittérítő munkáját azzal kezdi, hogy az országút szélén állítja fel őket. Mindeniket a hátán viszi, s ha már lerakott és rögzített egyet, akkor visszajön a másikért, de azt már kétannyira kell cipelnie, s ha már mind a harminc a helyén lesz, akkor elkezdheti a lelkek megnyerését abban a messzi kisvárosban, ahová személyvonattal pontosan öt órát tartott az utazás.

Az első és a második kő között fixundfertig öt kilométer volt a távolság, ezt maga Kálmán jelentette nekünk s ahhoz, hogy a harmadik is a helyére kerüljön, meg kellett tennie az ötöt az elsőig, aztán még ötöt a városig, s a hátára hársfa hánccsal felkötött iszonyatos súlyú kővel végig kellett mennie a két stáció mellett, hogy elérje a harmadikat. Aztán az egyre távolodó kövek miatt már napokba tellett, hogy gyalog hazaérjen, s bármilyen behemót is volt, az utolsó követ pontosan egy hónapig cipelte a hátán, amire az végre a helyére került.

Így telt el több mint két esztendő.

Haladhatott volna talán gyorsabban is, de ott volt a kolonca. Lánccal a lábához kötötte a fotógéniuszt. Aki már nem is akart megszökni. De aki talán azt hitte, hogy sorsvállalásának része ez a gályarab kellék is, s aki nem cipelte ugyan, a követ, de egy ronggyal törölgette Kálmán homlokáról az izzadságot, hogy ne folyjon a szemébe, vagy vizet adott neki, s megtanulta, hogy a vastag hánccs alá hogy kell bedugni a vékonyra szeletelt birkaanyagot, hogy a názárénus vállát ne vágja véresre a heveder.

De csak ekkor vette maga mellé a fényképészt, amikor már az út felét megtette.

Senki sem értette, hogy ez a pökhendi nyikhaj miért nem szökik meg, hogy miért marad a kőfaragónál, hiszen még csak nem is volt idevalósi. Senki sem tudta, hogy honnan jött a városba, s apám is csak véletlenül hallotta, hogy a piac mellett egy kofaszálláson lakott, ezt is Kálmán mondta neki, aki néhány nap után saját kezével vitte el azt a viaszosvásznon koffert, amiben fotógéniusz a ruháit tartotta.

A kofaszállás olyan hely volt, hogy a piaci árusok felváltva feküdtek egymás mocskos ágyneműjébe, mert ha fölkel az egyik, beküldött egy másikat, és ő kezdte lesni az gúlákba halmozott zöldséghegyeket.

Nem is a tolvajoktól féltek. A macskákat kergették, mert a kandúrok előszeretettel rakták szagjelüket a zöldségalmokra, s a penetráns bűzt se lemosni, se pedig lekaparni nem lehetett a muromról, a hagymáról, de még a káposztát is hiába levelezte torzsájáig a vevő, mert az a jellegzetes szag még a cika belsejéből is úgy áradt, hogy nyávogásra ingerelte a mindig pázrásra készülő elvadult macskák hadseregét.

Géniuszunk külön ágya volt, de nem fizetett többet, mert számára nem kellett napközben téglát forrosítani, mert az árban benne foglaltatott, hogy az olajoshordó-kályha paraszában forrosított téglát a kofaszállás tulaja vitte vasfogóval és tette a kofának földig érő szoknyája alá. Mert a felszálló meleg akár óráig is langyosan tartotta a sátor méretű pendelyek alatt didergő testeket.

Kálmán elköltöztette ebből a bűnfészekből, ahol sokheti mosdatlanság, rothadó zöldség és a téglával felmelegített testek ráadás-szeretkezéseinek szaga keveredett a kályhából szivárgó kátrányos füsttel, s a Jozafátra keresztelt géniusz zokszó nélkül tűrte, hogy a názárénus kőfaragók ecetes vízzel sikálják, s hogy kiválogassák csomagjából a fölöslegesnek ítélt dolgokat.

– Urunk is ecetes szivaccsal olthatta szomját a kereszten – mondta Kálmán, bár Jozafát nem is tiltakozott a módszerük ellen, de a behemót úgy gondolta, okát kell adnia annak, hogy a lemosás után is miért kellett ecetes vizet innia.

És Jozafát nem szökött meg. Pedig már ő járt a piacra, s még azt is gyermektegyen ártatlansággal fogadta, hogy egyik alkalommal Kálmán helyettese, a Pilátusnak nevezett férfi visszavitte a piacra, s bocsánatot kellett kérjen, mert egyet fizetett, de kettőt vitt.

A kofák csak röhögtek a jeleneten. Hangosan kiabáltak utánuk.

– Halod Jézuska, ha benyúlsz a szoknyám alá, kaphatsz burkában sült töviskes gesztenyét – mondta az egyik, s a tejeles asszony még rá is tromfolt.

– Gyere ide aranyom. Olyan heves vagyok a téglától, ide össze kellene tegyük, ami összetalál, aztán, ha kimaradna mégis valami, azért adok neked még két tojást, hogy legyen amit a nadrágodban hazavigyél.

Az egész piac röhögött, de Jozafát és Pilátus olyan komoly arccal hagyták el a helyszínt, hogy a bazáros, aki tükröket és illatszereket, mosósódat és még gyermeknek való kaleidoszkópot is árult, azt mondta jó hangosan:

– Ezek vagy hülyék, vagy olyan szentek, mint a templomtorony.

Kálmán már a stációk felé tartott, s a kőfaragók megint igazi sírköveket faragtak.

A harminc műmárvány stáció kőnek már csak a fele volt az udvaron. És a többiek öntötték és vészték a családok megrendeléseit.

Ezek nem voltak olyan nagyok, mint Kálmán hit-kövei, de rengeteget kellett vésni rajtuk, mert olyan is volt (igaz, az hatalmas igazi márványból készült), hogy az aki lottón nyerte a pénzét, felíratta a magyar aranycsapat névsorát, s kereszt helyett focilabdát kért a sírkőre, s az ötvenes évek híres magyar válogatottjának eredményei alatt ott volt a teljes családja. Név, születési dátum, aztán kötőjel, mert még mindenki élt, s Kálmán egy egész napig töprengett azon, hogy fölveshető-e a kőre, amit a megrendelő kért.

Berei úr azt szerette volna, ha a kő alján az áll: „Itt nyugszom én, olvasod te. Olvasnám én, nyugodnál te.”

Nem is ez a szellemtelenség bosszantotta föl, hanem az, hogy Berei azt szerette volna, ha fölkerül a kő másik oldalára, hogy: „Világ proletárijai egyesüljetekek, de engem most már hagyjatok békén.”

Kálmánt egyre ritkábban láttuk, bár apa mesélte, hogy hívó öregasszonyok várják a messzi országutakon, hogy megetessék, s azt is mondta anyának, hogy a fényképész ellen érvényes körözés van. Keresteti a családja. De azt már én hallottam, hogy Jozefát a rendőmek azt mondja:

– Normális dolog kerestetni valakit, aki megvan? Engem itt mindig meg lehet találni – mondta, s visszatette disznóbőr tárcájába az iratait.

A rendőrség nem is zaklatta többé, hiszen még ideiglenes bejelentője és munkavállalási engedélye is volt.

De aztán Jozefát, a fotógéniusz is elindult útjára, s már csak akkor hallottunk róla, amikor a helyi újság megírta, hogy az illegális klerikális emlékműveket felállító hívőket, akik miatt súlyos baleset történt, a feldühödött gépkocsivezető a kurblival úgy helyben hagyta, hogy kórházba szállítás közben meghaltak. És szektás szokásaik miatt segítséget kellett kérjenek a hullaszállítók, mert nem fértek volna be a tepsibe. A tűzoltók kellett levágják azt a láncot, amellyel egymáshoz kötözték magukat.

Az a baleset az utolsó kőnél történt, s mert tudtam, hogy mi állt a fekete műmárványon, nem is csodálkoztam.

Akkor már olyan magas voltam, hogy kisszék nélkül is tudtam volna köpni, mint ahogy azt is megtanultam közben, hogy az örök viláosság nem a sarkkő nappal, hanem az a fényesség, amelyről Kálmán beszélt, s amelyet aranyozás helyett, hogy még szebb

legyen, apró tükrökkel rakott ki a megtérítendő város előtti kövön.

„Örök világosság“ – hirdette fekete műmárvány becementezett sírköve, de mert az útvonala három megyét is érintett, még ma is folyik az egyeztetés arról, hogy a harminc kő szövege nem volt esetlegesen felforgató tartalmú, és mi is lehet az egyesített olvasatuk. És három megye rendőrsége küldözgeti az olyan jegyzőkönyveket, hogy „huszonötös kilométerkő, ne paráználkodj.“

De az ötvenes, azaz a tizedik kő éppen két megye határán áll, s azt apával és anyával megnéztük, mert apa vett egy Fiat Topolino nevű autót, és elvitt stációkat nézni.

Az ötvenedik kilométernél, a tizedik kőre az volt fölvésve: „És ne csinálj magadnak faragott képeket.“ És alatta zárójelben: (ne fotózz).

Én most már nagy vagyok, a káposztás asszony azt mondta a piacon, hogy akkorára nőtem, hogy mindjárt ki tudom hántani a női ágak közé szorult gesztenyét a szőrös burokból, de én visszafeleltem neki.

– Azt igen, de nem a tiédet.

Szinte el is felejtettem mondani, hogy Pilátustól kaptam egy Ljubityel márkájú szovjet fényképezőgépet, pontosan olyant, mint amilyent Jozefát hordott fényképész korában a nyakába akasztva. De azt mondta Pilátus, csak akkor használjam, ha elolvastam a Bibliából a Jeremiás könyvből erre a munkára vonatkozó verseket.

Jeremiás nem ír fényképről és nagyításról, csak azt írja abban a versben, 1.5. hogy: „Mielőtt az anyaméhben megalkottalak, már ismertelek, és mielőtt az anyaméhből kijövé, megszenteltelek, prófétának rendeltelek a népek közé.“

És ezt nem értem. Pilátus azt akarja, hogy fotógéniusz után én legyek a fotó-próféta?

És kaptam tőle egy kis márványlapot, hogy legyen amin kasírozzam a képeket, s az egyik oldalába belevészte: „Aki a kamerával hazudik, az bűnösebb a kufároknál.“

Az első képemet a százas kilométernél készítettem a huszadik körül.

Az egy hatalmas fehér szikla alatt áll, s csak az van ráírva, hogy „Isten báránya“. De csak akkor látszik a felirat, ha rásüt a nap. A papírképen olyan, mintha Kálmán állna a hegyszoros szélén, s a mellén hordaná az írást.

Nagyon szeretem ezt a felvételt. Kálmán – Isten báránya.